พัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเลิกบุหรี่โดยประยุกต์ใช้กระบวนการ A-I-C ของเยาวชนในสถานศึกษาต้นแบบ กรุงเทพมหานคร

Development smoking cessation promotion model for junior high school students in an Bangkok area secondary school using the A-I-C process

ภัทรพล จึงสมเจตไพศาล*
*ที่ปรึกษาระดับกระทรวง นายแพทย์ผู้ทรงคุณวุฒิ (ด้านสาธารณสุข)

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาและปัจจัยที่สัมพันธ์และสามารถทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาชนในสถานศึกษาต้นแบบ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เพื่อนำสู่การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 315 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สถิติเชิงอนุมาน สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สันและสถิติถดถอยพหุคูณ

ผลวิจัยชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์การสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่พบว่ามีผู้ที่เคยมีประสบการณ์ทดลองสูบบุหรี่ร้อยละ 13.96 และเริ่มทดลองสูบบุหรี่ครั้งแรกในช่วงอายุ 12 – 13 ปี มากที่สุด ร้อยละ 72.72 ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา มีนักเรียนที่สูบบุหรี่ร้อยละ 6.03 มีจำนวนมวนที่สูบต่อวัน มากกว่า 20 มวน/วัน ร้อยละ 57.89

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่เป็นปัจจัยที่ร่วมกันทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง ได้ร้อยละ 43.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P<.05) โดยพบว่าปัจจัยด้านทัศนคติต่อการสูบบุหรี่สามารถทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้มากที่สุด (ร้อยละ 51) รองลงมาเป็นปัจจัยด้านการสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด ปัจจัยด้านอายุ และระดับการศึกษา ตามลำดับ (ร้อยละ 32, 25.4 และ 19.1) รูปแบบการป้องกันการสูบบุหรี่และการส่งเสริมให้เกิดการเลิกสูบบุหรี่ในโรงเรียนนั้น ทางโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานโดยยึด 7 มาตรการ โรงเรียนปลอดบุหรี่

ข้อเสนอแนะถึงแม้ว่าพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนจะอยู่ในระดับน้อย สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังคงต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินงานอย่างบูรณาการและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: พฤติกรรมการสูบบุหรี่, เยาวชน, สถานศึกษาต้นแบบ

Abstract

This Research and Development. The objectives of this study were to study problem situations and factors that were related and able to predict youth smoking behavior in model schools. Bangkok. To lead to the development of a model to promote smoking cessation among students. The sample group was 315 junior high school students. The tools used were questionnaires and interviews. Data were analyzed using descriptive statistics. inferential statistics Pearson correlation statistics and multiple regression statistics.

The research shows the smoking situation among junior high school students. It was found that 13.96 percent of those who had tried smoking had experienced smoking and began their first attempt at 12-13 years of age, 72.72 percent in the past 1 month. There were 6.03% of students

who smoked cigarettes, and 57.89% had the number of cigarettes smoked more than 20 cigarettes/day.

The research results showed that the age factor education level close person smoking attitude towards smoking were the factors that together predicted the smoking behavior of the sample group at 43.6% with statistical significance (P<.05). 51 each), followed by the smoking factor of close people. age factor and level of education, respectively (32,25.4 and 19.1 percent). Models for smoking prevention and promotion of smoking cessation in schools. The school has given importance to the operation by adhering to 7 measures of non-smoking schools.

Recommendations Although the smoking behavior of the students was at a low level. academy and related agencies still need to focus on the operation in an integrated and continuous way.

Keywords: A prototype school, smoking behavior, Youth.

บทนำ

บุหรี่เป็นสาเหตุการเสียชีวิตที่สามารถป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นได้มากที่สุด องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) รายงานว่าทั่วโลกมีผู้เสียชีวิตด้วยโรคอันเนื่องมาจากการสูบบุหรี่ปีละเกือบ 6 ล้าน และยังเป็นสาเหตุทำให้ผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ได้รับพิษจากควันบุหรี่ถึง 6 แสนคนต่อปี ธนาคารโลกยังระบุว่าในแต่ละวันมีเด็กติดบุหรี่รายใหม่เพิ่มขึ้นเป็น 82,000 ถึง 99,000 ราย[1] พฤติกรรมการสูบบุหรี่ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้สูบบุหรี่และคนใกล้ชิด และเป็นสาเหตุของการเกิดโรคร้ายแรง และการเสียชีวิตของประชากรทั่วโลกถึง 6 ล้านคนต่อปี โดยจำแนกเป็นผู้สูบกว่า 5 ล้านคน และผู้เสียชีวิตจากควันบุหรี่มือสอง 6 แสนคน ซึ่งคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2573 จะมีจำนวนผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นเป็น 8 ล้านคน[2]

จากผลการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2560 ในประเทศไทย พบว่า จากจำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปทั้งสิ้น 55.9 ล้านคน เป็นผู้ที่สูบบุหรี่ 10.7 ล้านคน[3] จากรายงานสถิติการบริโภคยาสูบของประเทศไทย พ.ศ. 2561 พบว่า ประชากรไทยส่วนใหญ่เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกที่อายุ 15 ปี และสูบบุหรี่เป็นประจำในอายุ 18 ปี[4] ในปัจจุบันนี้แม้ว่าอัตราการสูบบุหรี่ในช่วงวัยต่าง ๆ จะมีอัตราลดลงจากในอดีตอย่างต่อเนื่อง แต่ในวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษายังเป็นวัยที่มีนักสูบหน้าใหม่เกิดขึ้นอยู่เรื่อย ๆ[5]

จากการทบทวนวรรณกรรม พบงาน วิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นบุหรี่กับวัยรุ่นและเยาวชน ส่วนใหญ่มุ่งศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน[6,7,8] ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน[9] ยังคงพบงานวิจัยส่วนน้อยที่มุ่งศึกษาเพื่อการพัฒนารูปแบบการเลิกสูบบุหรี่ และงานวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมหรือรูปแบบเพื่อการเลิกสูบบุหรี่นั้นมักจะศึกษาในประชากรวัยผู้ใหญ่และวัยทำงาน ซึ่งผู้วิจัยพบว่าที่ผ่านมาจะให้ความสำคัญกับมาตรการในการปรับพฤติกรรมและมุ่นเน้นการให้ความรู้เพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่น่าจะจัดการปัญหาให้สอดคล้องกับปัญหาการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นได้ การป้องกัน เยาวชนไม่ให้สูบบุหรี่ จึงเป็นทางออกที่จะช่วยลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากเยาวชน ลดความเจ็บป่วย เพื่อคุณภาพชีวิตของเยาวชน ลดภาระค่าใช้จ่ายทางด้านสาธารณสุขของประเทศ และเสริมสร้างพลังเยาวชนให้มีความพร้อมในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ของเยาวชน ให้ตรงกับประเด็นปัญหาที่ทำให้ไม่กลับไป สูบบุหรี่ซ้ำได้อีก คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา “การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเลิกบุหรี่โดยประยุกต์ใช้กระบวนการ A-I-C ของเยาวชนในสถานศึกษาต้นแบบ จังหวัดกรุงเทพมหานคร” โดยมีเป้าหมาย

สำคัญคือการสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ที่สอดรับกับประเด็นปัญหาและความต้องการของเยาชนในสถานศึกษาและบริบทของความเป็นสังคมเมือง เพื่อนำสู่การเป็นสถานศึกษาต้นแบบของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสูบบุหรี่ให้กับสถานศึกษาแห่งอื่นๆ ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาและปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในสถานศึกษาต้นแบบ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลและปัจจัยทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในสถานศึกษาต้นแบบ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

3. พัฒนาข้อเสนอรูปแบบการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ของเยาวชนในสถานศึกษาต้นแบบ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

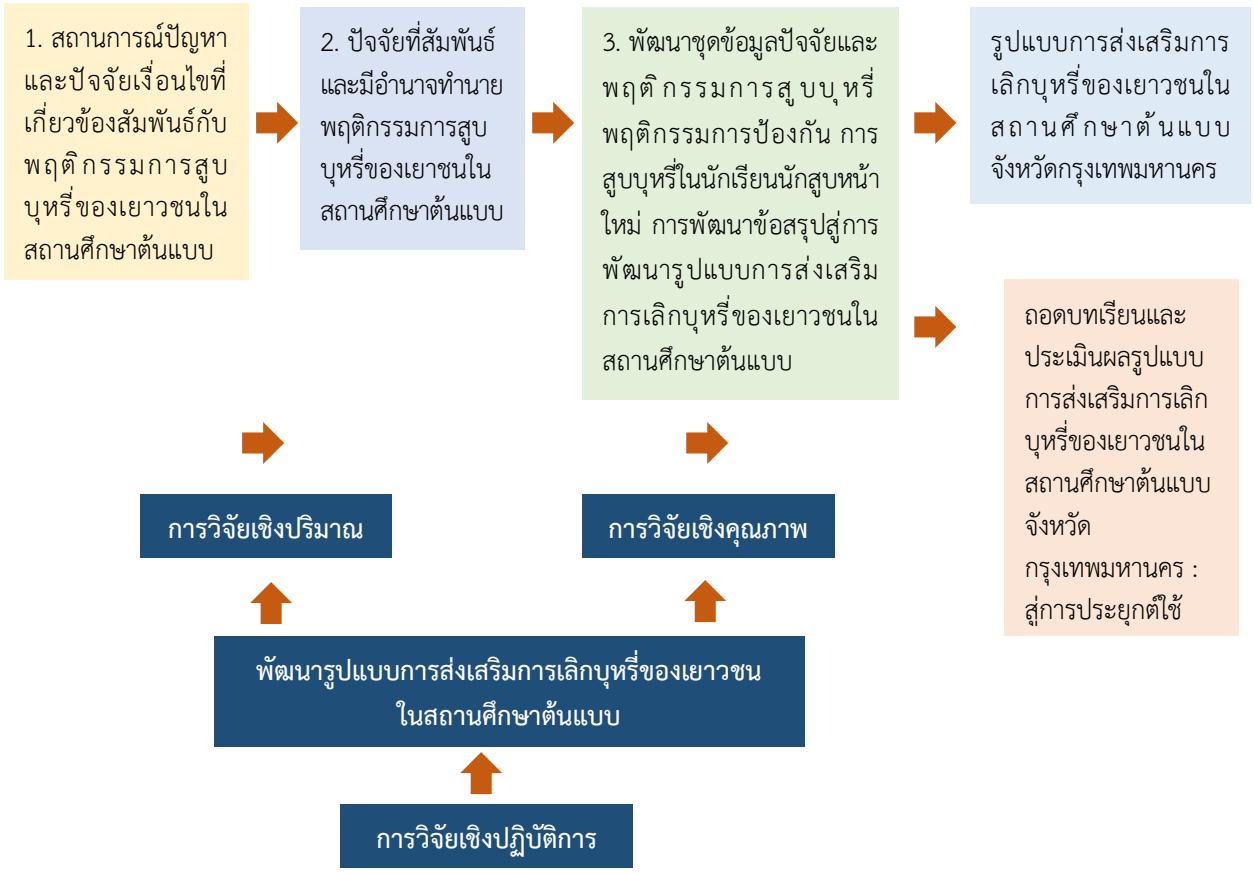

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) แบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีระเบียบวิธีวิจัยทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากร คือ นักเรียนที่ศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับชั้นปีที่ 1 – 3 ในโรงเรียนเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,012 คน (โรงเรียนทวีธาภิเศก, 11 พฤภาคม 2564)

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่อยู่ในโรงเรียนแห่งหนึ่งเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้สูตร Taro Yamane, 1973:727 และกำหนด

ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 315 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ที่ผ่านการตรวจสอบเชิงโครงสร้างและเชิงเนื้อหาแล้วนำไปทดลอง (Try Out) กับเยาวชนที่เป็นนักเรียนมัธยมในสถานศึกษาอื่น ซึ่งแบบสอบถามและบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1) ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย อายุ ระดับชั้น และสถานภาพครอบครัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

2) ข้อมูลพฤติกรรมการสูบบุหรี่ จำนวน 9 ข้อ ประกอบด้วย ประสบการณ์การเคยสูบบุหรี่ อายุที่เคยลองสูบบุหรี่ จำนวนวันที่สูบบุหรี่ (1 เดือนที่ผ่านมา) วิธีได้บุหรี่มา (1 เดือนที่ผ่านมา) ยี่ห้อบุหรี่ที่สูบ การมีผู้ขายบุหรี่ปฏิเสธที่จะขายบุหรี่ สถานที่สูบบุหรี่เป็นประจำ และบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่

3) ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับบุหรี่ จำนวน 9 ข้อ ประกอบด้วย ถ้าเพื่อนสนิทให้บุหรี่ การพูดถึงอันตรายของบุหรี่ในครอบครัว 1 ปีข้างหน้าจะสูบบุหรี่หรือไม่ ความยากในการเลิกบุหรี่ในคนเริ่มสูบ คนที่สูบและไม่สูบกับการมีเพื่อน การสูบบุหรี่จะทำให้เด็กผู้ชายมีเสน่ห์ การสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ มีเพื่อนสนิทที่สูบบุหรี่หรือไม่ และทัศนคติต่อผู้ที่สูบบุหรี่

4) ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียน จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย ความต้องการเลิกบุหรี่ตอนนี้ 1 ปีที่ผ่านมาเคยพยายามเลิกสูบบุหรี่ เลิกบุหรี่มานานเท่าใด และเหตุผลสำคัญที่ตัดสินใจเลิกบุหรี่

<u>ระยะที่ 1</u> เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาในบริบทและปรากฏการณ์จริงในสนามวิจัย คือ โรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในระยะนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาและทำความเข้าใจการให้ความหมายที่เกี่ยวกับการกระทำหรือพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-Depth Interview) ร่วมกับการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 15 คน ระยะเวลาศึกษาระหว่างเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม 2564

<u>ระยะที่ 2</u> เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในสถานศึกษาต้นแบบ และปัจจัยที่มีอิทธิพล และสามารถทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ

1. สถิติเชิงพรรณนา และสถิติวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานในการวิจัย โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยเงื่อนไขและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนมัธยมศึกษา และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณหรือสมการพยากรณ์การถดถอดเชิงเส้นแบบพหุคูณ เพื่อหาค่าอิทธิพลของปัจจัยที่อิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา แล้วสร้างค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์พหุคูณ (R) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมตอนต้นในสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา สร้างข้อสรุปและร่างรูปแบบการส่งสริมการเลิกบุหรี่ของเยาวชนในสถานศึกษา โดยประยุกต์ใช้กระบวนการ A-I-C ในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นสารสนเทศนำไปสู่การวิจัยระยะที่ 3 ต่อไป

ระยะเวลาศึกษาระหว่างเดือนสิงหาคม - ตุลาคม 2564

<u>ระยะที่ 3</u> วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การพัฒนาและสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการ A-I-C ของเยาวชนซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

3.1 การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) แบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้กระบวนการ A-I-C (Appreciation Influence Control) เพื่อพัฒนาและสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ของเยาวชน

ส่วนที่ 2 กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) สัมมนาผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ/นักวิชาการ (E) เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการ A-I-C ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียน ซึ่งจะเป็นสถานศึกษาต้นแบบ

3.2 นำร่างการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ของเยาวชนในสถานศึกษาต้นแบบ จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ส่วนที่ 1 และ 2 เป็นเครื่องมือเข้าสู่กระบวนการจัดประชุมเชิงปฏิบัติ (Workshop) สัมมนาผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ เพื่อวิพากษ์วิจารณ์และประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ของเยาวชนในสถานศึกษาต้นแบบ นำข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) มาทำการถอดข้อความ ตีความ อธิบายความ (Explanation) และสังเคราะห์สรุปสาระสำคัญเทียบเคียงกับบริบทของการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยวิธีเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาและอธิบายความ ระยะเวลาศึกษาอยู่ระหว่างรอการสนับสนุนทุนวิจัยในระยะต่อไป

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 100 มีอายุระหว่าง 12 – 13 ปี ร้อยละ 82.85 และอายุระหว่าง 14 – 15 ปี ร้อยละ 65.07 ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 65.07 มัธยมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 29.20 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 5.71 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ร้อยละ 91.74 และอาศัยอยู่กับญาติหรือพี่น้อง ร้อยละ 5.25

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (n = 315)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
12 – 13 ปี	261	82.85
14 – 15 ปี	54	17.15
ระดับชั้น		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	205	65.07
มัธยมศึกษาปีที่ 2	92	29.20
มัธยมศึกษาปีที่ 3	18	5.71
สถานภาพครอบครัว		
อาศัยอยู่กับพ่อแม่	289	91.74
อาศัยอยู่กับญาติ/พี่น้อง	26	8.25
อาศัยอยู่กับบุคคลอื่น	-	-

2. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ทัศนคติการสูบบุหรี่ของนักเรียน

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ พบว่า เคยมีประสบการณ์ในการลองสูบบุหรี่ จำนวน 44 คน (ร้อยละ 13.96) และเริ่มทดลองสูบบุหรี่ครั้งแรกในช่วงอายุ 12 – 13 ปี มากที่สุด จำนวน 32 คน (ร้อยละ 72.72) ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา มีนักเรียนที่สูบบุหรี่ 19 คน (ร้อยละ 6.03) จำนวนวันที่สูบบุหรี่ 20 – 29 วัน 9 คน (ร้อยละ 47.36)

จำนวนมวนที่สูบต่อวัน มากกว่า 20 มวน/วัน (ร้อยละ 57.89) สำหรับวิธีการได้มาซึ่งบุหรี่ พบว่า โดยการซื้อจากร้านขายของชำในชุมชนหรือในตลาด 14 คน (ร้อยละ 73.68) ส่วนใหญ่สูบยี่ห้อแอล แอนด์ เอ็ม (L&M) 9 คน (ร้อยละ 47.36) ในส่วนของการมีผู้ขายบุหรี่ พบว่า ผู้ขายบุหรี่บางคนปฏิเสธที่ขาย เพราะอายุน้อยกว่า 18 ปี 10 คน (ร้อยละ 52.63) สถานที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่จะสูบที่บ้าน 14 คน (ร้อยละ 73.68) บุคคลาในครอบครัวสูบบุหรี่ พบจำนวน 96 คน ส่วนใหญ่มีพ่อ/ผู้ปกครองชายสูบคนเดียว 64 คน (ร้อยละ 66.66) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามพฤติกรรมการสูบบุหรี่ (n = 315)

ข้อมูลการสูบบุหรี่	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์การเคยสูบบุหรี่		
เคยลอง	44	13.96
ไม่เคยลอง	271	86.04
อายุที่เคยลองสูบบุหรี่		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 7 ปี	-	-
8 – 9 ปี	-	-
10 – 11 ปี	5	11.36
12 – 13 ปี	32	72.72
14 – 15 ปี	7	15.90
ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา (ไม่ได้สูบเลย 296 คน (ร้อยละ93.96) ผู้ที่สูบ 19 คน (ร้อยละ6.03))		
จำนวนวันที่สูบบุหรี่ (1 เดือนที่ผ่านมา)		
- 1 – 2 วัน	4	21.05
- 3 – 5 วัน	-	-
- 6 – 9 วัน	6	31.57
- 10 – 19 วัน	-	-
- 20 – 29 วัน	9	47.36
จำนวนมวนที่สูบต่อวัน (1 เดือนที่ผ่านมา)		
- 1 มวน	-	-
- 2 - 5 มวน	-	-
- 6 - 10 มวน	8	42.10
- 11 – 20 มวน	-	-
- มากกว่า 20 มวน	11	57.89
วิธีได้บุหรี่มา		
- ซื้อจากร้านค้าร้านขายของชำ	14	73.68
- ซื้อจากร้านสะดวกซื้อ	-	-
- ขโมยบุหรี่	1	5.26
- มีผู้อื่นให้	4	21.05
ยี่ห้อที่สูบ		
- ไม่มียี่ห้อประจำเปลี่ยนไปเรื่อย	7	36.84
- แอล แอนด์ เอ็ม (L&M)	9	47.36
- ราเมลเหลือง	3	15.78

ข้อมูลการสูบบุหรี่	จำนวน	ร้อยละ
การมีผู้ขายบุหรี่ปฏิเสธที่จะขายบุหรี่		
ไม่ได้พยายามซื้อบุหรี่	296	93.96
พยายาม/ซื้อบุหรี่	19	6.03
- มีคนปฏิเสธที่จะขายเพราะอายุน้อยกว่า 18 ปี	10	52.63
- อายุไม่เป็นอุปสรรคต่อการซื้อบุหรี่	9	47.36
สถานที่ที่สูบบุหรี่ประจำ		
- สูบที่บ้าน	14	73.68
- สูบที่โรงเรียน	3	15.78
- สูบที่บ้านเพื่อน	-	.
- สูบในงานสังสรรค์ต่างๆ	2	10.52
- สูบในที่สาธารณที่เป็นเขตปลอดบุหรี่	-	-
บุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่		
ไม่มีใครสูบ	219	69.52
มี	96	30.47
- พ่อและแม่/ผู้ปกครองสูบบุหรี่	18	18.75
- พ่อ/ผู้ปกครองชายสูบคนเดียว	64	66.66
- แม่/ผู้ปกครองหญิงสูบคนเดียว	14	14.58
- ไม่ทราบ	5	5.20

ทัศนคติการสูบบุหรี่ พบว่า หากมีเพื่อนสนิทให้สูบบุหรี่ จะไม่สูบแน่นอน 294 คน (ร้อยละ 93.33) มีการพูดถึงอันตรายของบุหรี่ภายในครอบครัว 239 คน (ร้อยละ 86.98) สำหรับอีก 1 ปีข้างหน้ากลุ่มอย่างเลือกตอบไม่สูบแน่นอน 274 คน (ร้อยละ 86.90) ความยากในการเลิกบุหรี่ในคนเริ่มสูบ คิดว่าไม่ยากอย่างแน่นอน 126 คน (ร้อยละ 40.00) เมื่อสอบถามว่าคนที่สูบและไม่สูบกับการมีเพื่อน พบว่า มีเพื่อนไม่แตกต่างกัน 144 คน (ร้อยละ 45.71) การสูบบุหรี่จะทำให้เด็กผู้ชายมีเสน่ห์ดึงดูดมากกว่า 189 คน (ร้อยละ 60.00) ในประเด็นการสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอย่างแน่นอน 289 คน (ร้อยละ 91.74) ไม่มีเพื่อนสนิทที่สูบบุหรี่ 170 คน (ร้อยละ 53.96) ผู้ที่สูบบุหรี่เป็นคนขาดความมั่นใจในตนเอง 88 คน (ร้อยละ 27.93) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามทัศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่ (n = 315)

ข้อมูลด้านทัศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่	จำนวน	ร้อยละ
ถ้าเพื่อนสนิทให้สูบบุหรี่		
ไม่สูบแน่นอน	294	93.33
อาจจะไม่สูบ	4	1.26
อาจจะสูบ	13	4.12
สูบแน่นอน	4	1.26
การพูดถึงอันตรายของบุหรี่ในครอบครัว		
มีการพูดคุย	239	75.87
ไม่มีการพูดคุย	76	24.12

ข้อมูลด้านทัศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่	จำนวน	ร้อยละ
1 ปีข้างหน้าจะสูบบุหรี่หรือไม่		
ไม่สูบแน่นอน	274	86.98
อาจจะไม่สูบ	25	7.93
อาจจะสูบ	8	2.53
สูบแน่นอน	8	2.53
ความยากในการเลิกบุหรี่ในคนเริ่มสูบ		
ไม่ยากอย่างแน่นอน	126	40.00
อาจจะไม่ยาก	38	12.06
อาจจะยาก	74	23.49
ยากอย่างแน่นอน	77	24.44
คนที่สูบและไม่สูบกับการมีเพื่อน		
มีเพื่อนมากกว่า	32	10.15
มีเพื่อนน้อยกว่า	139	44.12
ไม่แตกต่างกัน	144	45.71
การสูบบุหรี่จะทำให้เด็กผู้ชายมีเสน่ห์		
มีเสน่ห์ดึงดูดมากกว่า	189	60.00
มีเสน่ห์ดึงดูดน้อยกว่า	113	35.87
ไม่แตกต่าง	-	-
การสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ		
ไม่เป็นอันตรายอย่างแน่นอน	13	4.12
อาจจะไม่เป็นอันตราย	6	1.90
อาจจะเป็นอันตราย	33	10.47
เป็นอันตรายอย่างแน่นอน	289	91.74
มีเพื่อนสนิทที่สูบบุหรี่หรือไม่		
ไม่มีเลย	170	53.96
มีบ้างบางคนที่สูบบุหรี่	139	44.12
เกือบทุกคนสูบบุหรี่	-	-
ทุกคนสูบบุหรี่	6	1.90
ทัศนคติต่อผู้ที่สูบบุหรี่		
เป็นคนขาดความมั่นใจในตนเอง	88	27.93
เป็นคนโง่	76	24.12
เป็นคนขี้แพ้ ไม่เอาไหน	38	12.26
เป็นคนน่ารังเกียจ	75	23.80
เป็นคนที่ประสบความสำเร็จ	-	-
เป็นคนมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด	7	2.22
เป็นคนมาดเท่ห์	31	9.84

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียน พบว่า เคยสูบบุหรี่มาก่อน 271 คน (ร้อยละ 86.04) เคยสูบบุหรี่แต่ปัจจุบันได้เลิกสูบบุหรี่แล้ว 41 คน (ร้อยละ 13.01) และปัจจุบันยังสูบบุหรี่อยู่ 3 คน (ร้อยละ 0.95) โดยทั้ง 3 คน ไม่เคยต้องการเลิก ในช่วง 1 ปีที่ผ่าน ยังพบผู้ที่ยังสูบบุหรี่อยู่เคยพยายามเลิกสูบบุหรี่ 11 คน (ร้อยละ 78.57) และไม่เคยพยายามเลิกสูบบุหรี่ 3 คน (ร้อยละ 21.42) สำหรับผู้ที่สามารถเลิกบุหรี่ได้ 41 คน พบว่า สามารถเลิกบุหรี่ได้ในช่วง 4 – 11 เดือนที่ผ่านมา 17 คน (ร้อยละ 41.46) เหตุผลสำคัญที่ทำให้ตัดสินใจเลิกบุหรี่ พบว่า ส่วนใหญ่เลิกบุหรี่เพื่อทำให้สุขภาพดี จำนวน 27 คน (ร้อยละ 65.85)

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามพฤติกรรมการสูบบุหรี่ (n=315)

พฤติกรรมการสูบบุหรี่	จำนวน	ร้อยละ
ความต้องการเลิกบุหรี่ตอนนี้		
ไม่เคยสูบบุหรี่	271	86.04
เคยสูบแต่ปัจจุบันไม่ได้สูบ	41	13.01
ปัจจุบันยังสูบ	3	0.95
- ต้องการเลิกตอนนี้	-	-
- ไม่ต้องการเลิก	3	100
1 ปีที่ผ่านมา เคยพยายามเลิกสูบบุหรี่		
ไม่เคยสูบบุหรี่	271	86.04
ไม่ได้สูบบุหรี่ในปีที่ผ่านมา	30	9.52
ผู้ที่ยังสูบในปีที่ผ่านมา	14	4.44
- เคยพยายาม	11	78.57
- ไม่เคยพยายาม	3	21.42
เลิกบุหรี่มานานเท่าใด		
ไม่เคยสูบบุหรี่	271	86.04
ไม่เคยเลิกสูบบุหรี่	3	0.95
ผู้ที่เลิกสูบบุหรี่	41	13.01
- 1 – 3 เดือน	6	14.63
- 4 – 11 เดือน	17	41.46
- 1 ปี	15	36.58
- 2 ปี	3	7.31
- 3 ปี หรือมากกว่า 3 ปี	-	
เหตุผลสำคัญที่ตัดสินใจเลิกบุหรี่		
ไม่เคยสูบบุหรี่เลย	271	86.04
ไม่เคยเลิกสูบบุหรี่	3	0.95
ผู้ที่เลิกบุหรี่	41	13.01
- เพื่อทำให้สุขภาพดีขึ้น	27	65.85
- เพื่อประหยัดเงิน	5	12.19
- เพราะครอบครัวไม่ชอบ	9	21.95
- เพราะเพื่อน ๆ ไม่ชอบ	-	-

ความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ระดับการศึกษา การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติหาความสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's rank correlation) ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษา ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา (n=315)

	1	2	3	4	5
อายุ	1				
ระดับการศึกษา	.421**	1			
การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด	.089	.046	1		
ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่	.127	.012	.447**		
พฤติกรรมการสูบบุหรี่	.297*	.244*	.342**	.510**	

ค่า *p < .05 และ **p < .001

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม พบว่า ปัจจัยด้านอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r = .29, p < .05) ปัจจัยทางการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r= .244, p< .05) ปัจจัยด้านการสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r = .342, p< .001) และปัจจัยด้านทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r= .510, p < .001)

ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุระหว่างปัจจัยอายุ ระดับการศึกษา การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) ทุกประการ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ถดถอยพหูคูณด้วยวิธีการเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการถดถอดในขั้นตอนเดียว (Enter) โดยผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ เป็นปัจจัยที่ร่วมกันทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง ได้ร้อยละ 43.6 (R2 =.436 df = 4, F = 11.499) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P < .05) โดยพบว่า ปัจจัยอายุ ระดับการศึกษา การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่า หากปัจจัยด้านอายุ การศึกษา การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ มีค่าเพิ่มขึ้น จะสามารถทำนาย ได้ว่า พฤติกรรมการเลิกบุหรี่จะมีค่าเพิ่มมากขึ้น (β = .254, p < .05 และ β = .191, p < .05; β = .320, p < .001 และ β = .510, p < .001; ตามลำดับ) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่เข้าสมการถดถอย	B	SE_b	B	t	P=value
ค่าคงที่ Constant	21.278	6.771		3.143	.002*
อายุ	.167	.058	.254	2.859	.005*
ระดับการศึกษา	.134	.044	.191	3.048	.003*
การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด	.255	.055	.320	3.658	.000**
ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่	.417	.070	.510	5.922	.000**
= .584 ; R^2 = .436 ; Adjust R^2 = .311 ; df_1 = 4, F = 11.499, P = .000					

ค่า *p < .05, **p < .001

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวก และสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ .167, .134, .255 และ .417 ตามลำดับ ซึ่งหมายความว่า อายุ ระดับการศึกษา การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ เป็นปัจจัยทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

เมื่อคะแนนด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้ค่าคะแนนพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น .167 คะแนนหน่วย โดยกำหนดให้ตัวแปรระดับการศึกษา การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่มีค่าคงที่

เมื่อคะแนนด้านระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้ค่าคะแนนพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น.134 คะแนนหน่วย โดยกำหนดให้ตัวแปรด้านอายุ การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่มีค่าคงที่

เมื่อคะแนนด้านการสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิดกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้ค่าคะแนนพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น .255 คะแนนหน่วย โดยกำหนดให้ตัวแปรด้านอายุ ระดับการศึกษา และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่มีค่าคงที่

เมื่อคะแนนด้านทัศคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้ค่าคะแนนพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น .417 คะแนนหน่วย โดยกำหนดให้ตัวแปรด้านอายุ ระดับการศึกษา และการสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิดมีค่าคงที่

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์สถานการณ์การสูบบุหรี่ของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่มีประสบการณ์เคยลองสูบบุหรี่ ร้อยละ 13.96 ซึ่งผู้ที่มีประสบการณ์เคยลองสูบบุหรี่ จะเริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกในช่วงอายุ 12-13 ปี ร้อยละ 72.72 ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา มีนักเรียนที่สูบบุหรี่ ร้อยละ 6.03 สูบมากกว่า 20 มวน/วัน ร้อยละ 57.89

การวิเคราะห์สำหรับปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ เป็นปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ร้อยละ 43.6 (R2 = .436 df = 4, F = 11.499) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < .05) โดยพบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการสูบบุหรี่สามารถทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้มากที่สุด (ร้อยละ 51) รองลงมาเป็นปัจจัยด้านการสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด ปัจจัยด้านอายุ และระดับการศึกษาตามลำดับ (ร้อยละ 32, 25.4 และ 19.1)

สำหรับรูปแบบการป้องกันการสูบบุหรี่และการส่งเสริมให้เกิดการเลิกสูบบุหรี่ในโรงเรียนนั้น ทางโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานโดยยึด 7

มาตรการ โรงเรียนปลอดบุหรี่ ดังนั้นจึงต้องมีมาตรการที่จะทำให้โรงเรียนต่างๆ เป็นโรงเรียนปลอดบุหรี่ได้นั้น สามารถสรุปเป็นมาตรการทั้งหมดเป็น 7 มาตรการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนเป็นเพศชาย 315 คน มีอายุระหว่าง 12 – 13 ปี 261 คน รองลงมามีอายุระหว่าง 14 – 15 ปีจำนวน 54 คน ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 205 คน (ร้อยละ 29.20) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน 289 คน (ร้อยละ 91.74 รองลงมาอาศัยอยู่กับญาติหรือพี่น้อง จำนวน 26 คน (ร้อยละ 8.25)

2. สถานการณ์ปัญหาและปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ลองสูบบุหรี่ จำนวน 271 คน (ร้อยละ 86.04) และผู้ที่เคยมีประสบการณ์ลองสูบบุหรี่ จำนวน 44 คน (ร้อยละ 13.96) ซึ่งผู้ที่เคยมีประสบการณ์สูบบุหรี่ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 12 – 13 ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสงครามชัยย์ ลีทองดีสกุล และวิลาวัณย์ ชาดา[11] พบว่า อายุที่เริ่มสูบบุหรี่เฉลี่ย 13.42 ปี ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมามีนักเรียนที่ไม่ได้สูบบุหรี่ จำนวน 296 คน (ร้อยละ 93.96) และนักเรียนที่สูบบุหรี่ จำนวน 19 คน (ร้อยละ 6.03) ส่วนใหญ่สูบบุหรี่มากกว่า 20 มวล/วัน ร้อยละ 57.89 ได้รับบุหรี่โดยการซื้อจากร้านค้าขายของชำในชุมชนหรือในตลาด จำนวน 14 คน รองลงมาผู้อื่นให้สูบบุหรี่ 6 คน นิยมสูบบุหรี่ยี่ห้อ แอลด์แอนด์เอ็ม (L&M) จำนวน 9 คน รองลงมาไม่มียี่ห้อประจำ/เปลี่ยนไปเรื่อย จำนวน 7 คน และสูบบุหรี่ยี่ห้อราเมลเหลือง จำนวน 3 คน สำหรับผู้ที่สูบบุหรี่ จำนวน 19 คน ส่วนใหญ่จะสูบที่บ้าน จำนวน 14 คน รองลงมาสูบที่โรงเรียน จำนวน 3 คน การมีผู้ขายบุหรี่ปฏิเสธที่จะขายบุหรี่ พบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้พยายามซื้อบุหรี่ จำนวน 296 คน (ร้อยละ 93.9) ในส่วนของกลุ่มตัวอย่าง ที่สูบบุหรี่ พบว่า มีผู้ขายบุหรี่บางคนปฏิเสธที่จะขายเพราะอายุน้อยกว่า 18 ปี จำนวน 10 คน (ร้อยละ 52.63) ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกตอบว่า อายุไม่เป็นอุปสรรคต่อการซื้อบุหรี่ จำนวน 9 คน (ร้อยละ 47.36) การมีบุคคลใกล้ชิดสูบบุหรี่ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างจะไม่มีบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่ สูงถึง จำนวน 219 คน (ร้อยละ 69.52) ส่วนผู้ที่มีบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่พบจำนวน 96 คน (ร้อยละ 30.47) ส่วนใหญ่พบว่ามีพ่อ/ผู้ปกครองชายสูบคนเดียว จำนวน 64 คน (ร้อยละ 66.66) รองลงมา พบพ่อและแม่/ผู้ปกครองสูบบุหรี่ จำนวน 18 คน (ร้อยละ 18.75)

ทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับบุหรี่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างใหญ่ให้ข้อมูลว่าไม่สูบแน่นอนหากมีเพื่อนสนิทให้สูบบุหรี่ ร้อยละ 93.33 การพูดถึงอันตรายของบูหรี่นครอบครัว ร้อยละ 86.98 จะมีการพูดถึงเรื่องนี้ 1 ปีข้างหน้าจะสูบบุหรี่หรือไม่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกตอบว่าไม่สูบแน่นอนร้อยละ 86.9 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าไม่ยากแน่นอนในการเลิกบุหรี่ในคนเริ่มสูบร้อยละ 40.00 ทัศนคติของคนที่สูบบุหรี่และไม่สูบกับการมีเพื่อน พบว่า คนที่สูบบุหรี่หรือไม่ได้สูบมีเพื่อนไม่ต่างกันร้อยละ 45.71 รองลงมาคนที่สูบบุหรี่จะมีเพื่อนน้อยกว่าร้อยละ 44.12 ทัศนคติของการสูบบุหรี่กับความมีเสน่ห์ของเด็กผู้ชาย พบว่า การสูบบุหรี่จะทำให้เด็กผู้ชายมีเสน่ห์ดึงดูดมากกว่าร้อยละ 60.00 ทัศนคติของการสูบบุหรี่กับการเป็นอันตรายต่อสุขภาพ พบว่า บุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอย่างแน่นอนร้อยละ 91.7 ทัศนคติต่อผู้ที่สูบบุหรี่ พบว่า ผู้ที่สูบบุหรี่เป็นคนขาดความมั่นใจในตนเองร้อยละ 27.93 และการมีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ร้อยละ 53.96

3. **การทำนายระหว่างตัวแปรที่ศึกษากับพฤติกรรม การสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง**

ปัจจัยด้านอายุ พบว่า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .297$, $p < .05$) และยังสามารถทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้เป็นอันดับสามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = .254$, $p < .05$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสงครามชัยย์

ลีทองดีสกุล และคณะ[11] ศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม พบว่าปัจจัยด้านอายุ และปัจจัยร่วมทำนายอื่นๆ ได้แก่ เพศ และประวัติการสูบบุหรี่ของเพื่อน สามารถอธิบายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้ ร้อยละ 35.80

ปัจจัยด้านการศึกษา พบว่า เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และสามารทำนายตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าความสัมพันธ์ ($r = .244$, $p < .05$) และมีค่าอำนาจ ($\beta = .191$, $p < .05$) ซึ่งผลจากการศึกษาปัจจัยด้านระดับการศึกษา ทำให้เห็นว่า การได้รับการศึกษาของบุคคลทั้งในระบบหลักสูตรหรือนอกหลักสูตร กิจกรรมเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจที่จะสูบหรือไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนในช่วงวัยนี้ ซึ่งพบว่ามีความคล้ายคลึงกับการศึกษาที่ผ่านมาของ Fritz, Wider, Hardin &, & Horrock[12] และสายฝน เอกวรางกูร และคณะ[13] ที่พบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ยังอยู่ในช่วงวัยที่มีอายุประมาณ 13 – 15 ปี

การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด พบว่า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .342$, $p < 0.001$) และสามารถทำนายได้ว่าพฤติกรรมการเลิกบุหรี่จะมีค่าเพิ่มมากขึ้น ($\beta = .320$, $p < .001$) ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของสงครามชัยย์ ลีทองดีสกุล และวิภาวัณย์ ชาดา[11] พบว่า ประวัติการสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด โดยเฉพาะเพื่อน (Friend) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยโลจิสติก (B) เท่ากับ 1.417 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของชณิษฐ์ชา บุญเสริมฐ และคณะ[6] พบว่า ปัจจัยด้านการสูบบุหรี่ของคนใกล้ชิด ได้แก่ การสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิท ($p < .001$) และการสูบบุหรี่ของคนในครอบครัว ($p=0.011$) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ

ปัจจัยทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .510$, $p < .001$) และยังสามารถทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = .510$, $p < .001$) ซึ่งผลการศึกษาตัวแปรทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ในครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุรพงษ์ ชูเดช[14] ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ซึ่งพบว่าปัจจัยด้านทัศนคติต่อการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์ และสามารถทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้ $\beta = .27$, $p<.001$ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของขณิษฐ์ชา บุญเสริม และคณะ[6] ที่พบว่าปัจจัยด้านทัศนคติมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ โดยเยาวชนที่มีทัศนคติที่ดีต่อการสูบบุหรี่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงกว่าเยาวชนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการสูบบุหรี่

จากการศึกษาการทำนายระหว่างตัวแปรที่ศึกษากับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในสถานศึกษาต้นแบบ และจากสมมติฐานการวิจัย พบว่าสามารถทดสอบสมมุติฐานการวิจัยได้ทุกข้อ โดยปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา การสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ เป็นปัจจัยที่ร่วมกันทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง ได้ร้อยละ 43.6 ($R2 = .436$ $df = 4$, $F = 11.499$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<.05$)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

โรงเรียนควรมีการดำเนินงานมาตรการโรงเรียนปลอดบุหรี่ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ออกมาตามความ พ.ร.บ. คุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 อย่างเข้มข้น ในการจัดการเรียนการสอนควรมีการเพิ่มเนื้อหาสาระเกี่ยวกับโทษภัยของบุหรี่ ทักษะการปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และสารเสพติดสอดแทรกในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์เรื่องการ

สูบบุหรี่ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวควรมีนโยบายในการเพิ่มความรอบรู้ด้านบุหรี่ให้แก่ประชากรในทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะในกลุ่มวัยเรียนวัยรุ่น และทำงานในเชิงบูรณาการเพื่อให้เกิดความร่วมมือให้เกิดกระแสการไม่สูบบุหรี่ในสถานศึกษาเป็นรูปธรรมมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นที่สามารถทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น ความรอบรู้ด้านสุขภาพ แรงสนับสนุนทางสังคม การเสริมสร้างพลังอำนาจ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตน เป็นต้น

2) ควรมีการศึกษาในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และกลุ่มนักเรียนหรือเยาวชนที่ไม่ได้ศึกษาในระบบหรือในสถานพินิจ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณกองทุนวิจัย “นายแพทย์จงเจตน์ อาวเจนพงษ์” แพทยสภา เป็นอย่างสูง ที่ให้การสนับสนุนทุนในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. ธิติ บุดดาน้อย, สุทิน ชนะบุญ และเบญญาภา กาลเขว้. พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กรณีศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพและการสาธารณสุขชุมชน 2562;2(1):139–152.

2. World Health Organization, (2016). Global youth tobacco survey Thailand 2015. Retrieved July 10, 2019, http://apps.searo.who.int/PDS_DOCS/B5278.pdf

3. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์แอนด์เจอร์นัล; 2564.

4. ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.). รายงานสถิติการบริโภคยาสูบของประเทศไทย 2561, กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์; 2561.

5. ประภาพรรณ เอี่ยมอนันต์. ข้อมูลทางวิชาการเรื่องบุหรี่เท่ากับยาเสพติด. นักวิจัยรุ่นเยาว์โครงการ STRETCH,IHPP และนักวิชาการ ศจย. ฉบับวันที่ 7 มีนาคม 2556. 1; 2566.

6. ขณิษฐ์ชา บุญเสริม และคณะ. การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ 2552;3(2):6-14.

7. วิลาวัณย์ ประทีปแก้ว และคณะ. พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนจังหวัดนนทบุรี. รายงานวิจัยจากศูนย์วิจัย และจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ; 2552.

8. ชุมพร ลับภู. พฤติกรรมสุขภาพที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์คณะสาธารณสุขศาสตร์มหาวิทยาลัยพบูรพา; 2553.

9. ลักษมล ลักษณะวิมล และคณะ. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารพยาบาล 2552;69(1):1-9.

10. Taro Yamane. Statistics; An Introductory Analysis. 3 rdEd. New York. Harper and Row Publications. 1973;727.

11. สงครามชัยย์ สีทองดีสกุล และวิลาวัณย์ ชาดา. ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้ 2565;9(2):136-147.

12. Fritz,D.a.J.,Wider,L.,c.,Hardin,S.B., &Horrock, M.. Program strategies for adolescent smoking cessation. The Journal of School Nurses 2008;24(1):21-27.

13. สายฝน เอกวรางกูร, รวมพร คงกำเนิด, ศิริอร สินธุ, และลักษณะวิมล. บริการสุขภาพทางเพศสำหรับเยาวชน: สถานการณ์ ความท้าทาย และแนวทางการดำเนินงาน. วารสารพยาบาล 2559;65(4):16-23.

14. สุรพงษ์ ชูเดช. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. วารสารวิจัยและพัฒนา มจธ. 2546; 27(1): 95 – 115.